

e-ISSN: 2980-2628 | www.jomiss.com.tr

CİLT 3, SAYI 2, Aralık 2025 | VOLUME 3, ISSUE 2, December 2025

Atıf Bilgisi | Reference Information

Furkan Yıldız, “Türkiye ve İnsan Ticareti: İnsan Ticareti Raporları Bağlamında Bir İnceleme”, *JOMISS*, C. 3, S. 2, Aralık 2025, s. 115-131

Makale Türü | Article Type

Araştırma Makalesi | Research Article

DOI No: 10.29329/jomiss.2025.1374.2

Geliş Tarihi / Received Date:
29 Ekim 2025 / 9 October 2025

Kabul Tarihi / Accepted Date:
1 Aralık 2025 / 1 December 2025

Türkiye ve İnsan Ticareti: İnsan Ticareti Raporları Bağlamında Bir İnceleme

Türkiye and Human Trafficking: An Examination in the Context of Human Trafficking Reports

 Furkan YILDIZ*

Özet

İnsan ticareti herhangi bir ayrım gözetmeden her etnik grubu her yaştan bireyi her cinsiyetten insanı etkileme ihtimali olan kimi zaman sınır aşan kimi zaman da ülke sınırları içinde kendini gösteren bir suçtur. Bu bağlamda incelendiğinde Türkiye hem coğrafi hem de jeopolitik konumu nedeniyle kimi zaman transit kimi zaman da durak ülke olarak bu suçun içerisinde kendini göstermektedir. Yapılan bu çalışma, Türkiye'nin insan ticareti ile ilgili mücadelesinin bir kronolojisi mahiyetinde olup metodolojik olarak da Birleşik Devletlerin her yıl yayınladığı İnsan Ticareti Raporlarını kullanmaktadır. Bahsi geçen raporların, 2005-2024 yılları arasında Türkiye ile ilgili olan kısımları incelenmiş ve yine raporların metodolojisine uygun olarak 3P (koruma, kovuşturma/yargılama ve önleme) Paradigması kullanılarak Türkiye'nin adımları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler neticesinde Türkiye'nin insan ticareti ile mücadelesindeki başarıları ve başarısızlıkları ele alınmış ve potansiyel çözüm önerileri ortaya konmuştur. Metodolojik olarak bu çalışma içerisinde Birleşik Devletlerin raporlarının kullanılmasının temel sebepleri ise hem düzenli olarak raporlama periyotlarının olması hem de kendi belirlemiş oldukları kriterler kapsamında ülkelerin sınıflandırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Ticareti, Türkiye, Birleşik Devletler, İnsan Ticareti Raporları.

Abstract

Human trafficking is a crime that can affect any ethnic group, any age group, and any gender, without discrimination, sometimes crossing borders and sometimes occurring within national borders. In this context, Türkiye, due to its geographical and geopolitical position, sometimes acts as a transit country and sometimes as a destination country for this crime. This study chronicles Türkiye's fight against human trafficking and, methodologically, uses the Trafficking in Persons Reports published annually by the United States. The sections of the reports relating to Türkiye between 2005 and 2024 were examined, and Türkiye's steps were evaluated using the 3P (protection, prosecution, and prevention) Paradigm, in line with the methodology of the reports. As a result of these evaluations, Türkiye's successes, and failures in combating human trafficking were addressed, and potential solutions were proposed. Methodologically, the main reasons for using the United States' reports in this study are both the regular reporting periods and the classification of countries according to their own criteria.

Keywords: Human Trafficking, Türkiye, United States, Trafficking in Persons Reports.

*Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Dış Ticaret Bölümü, yildizfurkan@klu.edu.tr, Orcid No: 0000-0003-1533-222X, Türkiye.

Giriş

İnsan Ticareti, cinsiyet, yaş ve ırk gibi ayrımları gözetmeden milyonlarca insanın mağduru olduğu bir suçtur. Güncel verilere göre yıllık ortalama 27,6 milyon kişi insan ticaretinin mağduru olmaktadır.¹ Bu sayı, içerisine borç köleliği, zorla ve çocuk yaşta evlendirme, çocuk askerliği gibi farklı tür insan hakları ihlallerini alan modern kölelik kapsamında incelendiğinde 50 milyonun üzerine çıkmaktadır.² Bu suçun, insan tacirleri tarafından bu denli rağbet görmesinin en temel sebebi ise yıllık ortalama 240 milyar dolarlık bir kar potansiyelidir.³

İnsan ticareti Türkiye’yi de yakından etkilemektedir. Yıllar içinde ülke profili değişen Türkiye kimi zaman kaynak ve transit kimi zaman da insan ticareti mağdurları için konak ülke olmuştur. Değişen profil Türkiye’nin coğrafi konumuyla doğrudan ilişkilidir. Türkiye, hem Orta Asya Cumhuriyetleri için hem de Orta Doğu Ülkeleri için konak ülke konumundayken, bu bölgelerde yaşayan insanların Avrupa’ya ulaşması anlamında da transit ülke konumundadır.⁴ Göç İdaresi Başkanlığının (GİB) resmi verilerine bakıldığında 2005 yılından 2025 yılı Temmuz ayına kadar olan dönemde Türkiye’de tespit edilmiş 3600 mağdur bulunmaktadır.⁵

Hem bölgenin siyasi, ekonomik hem de askeri problemleri hem de insanların daha iyiye ulaşma isteği insan tacirleri açısından bölge insanlarını hedef konumuna getirirken Türkiye’yi de geçiş ve konak ülke durumuna getirmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışma Birleşik Devletler İnsan Ticareti Raporları (İTR) doğrultusunda Türkiye’nin insan ticareti konusunda olduğu yeri 2005-2024 yılları arasında yayınlanmış raporları inceleyerek ulaşmayı hedeflemektedir. Süreklilik arz etmesi bakımından ele alınan raporlar ülke profillerini incelemek açısından önemlidir. Fakat raporların da kendi içinde barındırdığı siyasi ve ekonomik statükocu yaklaşımlar raporların objektifliğini gölgede bırakmaktadır. Bir diğer değişle Birleşik Devletler yayınlamış olduğu bu raporları siyasi ve ekonomik bir baskı aracı olarak kullanmaktadır.⁶

Kısa bir girişi yapılan bu çalışma kendi içerisinde bir akış sağlamak için öncelikle, raporların metodolojisini inceleyecek ve raporların hazırlanışlarında ve ülke incelemeleri yapılırken hangi kriterlerin ele alındığına bakacaktır. Sonrasında, 2005-2024 yılları içerisinde yayınlanan raporlarda Türkiye’nin neler yaptığına ve neler yapması gerektiğine yine raporların metodolojisinde verilmiş olunan kriterler dikkate alınarak bir çalışma yürütülecektir. Bu süreçte, kullanılan metodolojinin eksikliklerine de yer verilerek yeni bir metodoloji önerisi yapılacaktır. En son olarak ise tüm raporların genel bir değerlendirmesi yapılarak Türkiye’nin eksiklikleri vurgulanacaktır.

Kavramsal Çerçeve ve Literatür Taraması

Çalışmanın bu bölümünde, metnin temelini oluşturan insan ticareti kavramı incelenecektir. Buna ek olarak, çalışmanın kısıtları ve tarih sınırlamasının sebepleri vurgulanacaktır. Sonrasında ise hem uluslararası mevzuatta hem de literatürde insan ticareti kavramının zemini doldurulacak ve bahsedilen zemin üzerinde İTR raporlarının akademide nasıl değerlendirildiği vurgulanacaktır.

¹ “Forced Labour, Modern Slavery and Trafficking in Persons”, <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/forced-labour-modern-slavery-and-trafficking-persons>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025; *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*, Cenevre 2022, <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

² “Human Trafficking”, Migration Data Portal, <https://www.migrationdataportal.org/themes/human-trafficking>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

³ “Forced Labour, Modern Slavery ...”.

⁴ Mahmut Cengiz-Oguzhan Omer Demir, “How Hoteliers Act in the Form of Organized Crime in Human Trafficking: A Case Study from Turkey”, *Social Sciences*, C. 11, S. 11, 2022, s. 7.

⁵ “İnsan Ticareti İle Mücadele Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları”, <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

⁶ Frances P. Bernat-Tatyana Zhilina, “Trafficking in Humans: The TIP Report”, *Sociology Compass*, C. 5, S. 6, 2011, s. 452-462; Erwin Temasmico Djayoesman, “US-TIP Report: As a Political and Economic Instrument of the United States Government”, *Jurnal Multidisiplin Indonesia*, C. 4, S. 2, 2025, s. 166.

İnsan Ticareti Nedir?

İnsan ticareti suçu modern kölelik uygulamalarının bir formudur.⁷ Hem modern kölelik kavramı altında incelenen hem de münferit olarak literatürde birçok kere ele alınan insan ticareti suçu daha genel geçer ve uluslararası bir kavram olarak ele alındığında karşımıza Birleşmiş Milletlerin tanımı çıkmaktadır. Palermo’da 2000 yılında imzaya açılan BM Sınır aşan Organize Suç Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü), insan ticaretini şu şekilde tanımlamıştır;

Güç kullanma tehdidi veya diğer zorlama yöntemleri, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan bir kişinin rızasını elde etmek için ödeme veya menfaat sağlama veya alma yoluyla kişilerin istismar amacıyla işe alınması, taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması. Sömürü, asgari olarak, başkalarının fuhşunun sömürülmesini veya diğer cinsel sömürü biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, köleliği veya köleliğe benzer uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerir.

Üzerinde büyük ölçüde uzlaşılan bu tanım, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi’nin yanı sıra birçok uluslararası hükümet ve sivil toplum kuruluşu tarafından insan ticaretiyle mücadele çabaları için temel bir uzlaşma tanımı olmuştur. Ayrıca bu tanım, BM İnsan Ticareti Protokolü ve diğer uluslararası ve Avrupa yasal belgelerinin insan ticaretini suç sayma yükümlülükleri nedeniyle ulusal ceza kanunlarında yaygın olarak benimsenmiştir.

Yukarıda bahsi geçen tanım, insan ticaretinin üç kurucu unsurunu şu şekilde vermektedir: (1) fiiller - kişilerin işe alınması, taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması; (2) araçlar - zor kullanma tehdidi veya kullanımı, baskı, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu veya savunmasızlığı kötüye kullanma veya mağdurun kontrolünü elinde bulunduran bir kişiye ödeme yapılması veya menfaat sağlanması; ve (3) amaçlar - “başkalarının fuhşunun istismarı veya cinsel istismarın diğer biçimleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, kölelik veya köleliğe benzer uygulamalar, kulluk veya organların alınmasını” içeren istismar. Bu tanım bize suçun *actus reus* ve *mens rea* karakteristiklerini de sağlamaktadır. Suçun meydana gelebilmesi veya suçtan söz edilebilmesi için elzem olan *actus reus*; bir kişiyi işe almak, nakletmek, transfer etmek, barındırmak, kabul etmek.⁸ Bu terimlerden bazılarının veya tamamının iç hukuk sisteminizde açıkça tanımlanmış bir anlamı olması muhtemeldir. Ayrıca şu araçlardan en az birini içermelidir: güç kullanımı, güç tehdidi, zorlama, kaçırma, dolandırıcılık, aldatma, gücün veya savunmasız konumun kötüye kullanılması, menfaat sağlama veya alma. Suç işleme niyeti olan *mens rea* ise; kişinin maddi fiil(ler)i mağdurun ‘istismar edilmesi’ niyetiyle işlemiş olmasıdır (bir ülkenin ulusal insan ticareti karşıtı mevzuatında tanımlandığı şekilde).⁹ İnsan Ticareti Protokolü sömürüyü tanımlamamakta ancak sömürü biçimlerinin kapsamlı olmayan bir listesini vermektedir: Sömürü, asgari olarak, başkalarının fuhşunun sömürülmesini veya diğer cinsel sömürü biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, köleliği veya köleliğe benzer uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerir.

Yapılmış olunan bu yasal tanımlamanın haricinde literatürde de insan ticareti konusu sıkça ele alınan bir meseledir. Literatürde insan ticareti konusunu çatı bir terim olan “modern kölelik”¹⁰ kavramı altında değerlendiren yayınlar bulunurken günümüzde insan ticareti daha çok

⁷ Silvia Scarpa, *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery*, Oxford University Press, Oxford 2008.

⁸ *Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners*, Viyana 2009, s. 4-6, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP_module1_Ebook.pdf

⁹ *Anti-human trafficking ...*, s. 5.

¹⁰ Kevin Bales, *Understanding Global Slavery: A Reader*, University of California Press, 2005; Kathleen Fitzgibbon, “Modern-Day Slavery? The Scope of Trafficking in Persons in Africa”, *African Security Review*, C. 12, S. 1, 2003, s. 81-89; Nancy M. Sidun, “Modern Day Slavery: The Hidden and Unspoken Horror for Girls and Women”, *Psychology of Women Quarterly*, C. 33, S. 4, 2009, s. 496-498.

münferit olarak incelenmektedir.¹¹ Modern kölelik, Bales ve Trodd'a¹² göre üç formda kendini göstermektedir. Bu formlar; *Menkul Köleliği (chattel slavery)*- İnsanların doğdukları, esir alındıkları veya satılarak daimî köleliğe dönüştürüldükleri bir mekanizmayı ifade eder; *Borç esareti köleliği (debt bondage slavery)*- İnsanların kendilerini belirsiz bir süre için borç karşılığı rehin verdikleri, ancak fahiş faiz oranları veya yanlış muhasebe nedeniyle emeklerinin borcu azaltmadığı bir köleliktir; *Sözleşme köleliği (contract slavery)*- sahte iş sözleşmelerinin işçileri kaçakçılık ve köleleştirme sürecine çektiği bir yapıdır.

Bu noktada, denilebilir ki insan ticareti, sonucu kölelik olan bir mekanizma ve süreçtir. Literatürde modern kölelik denilince karşılaşılan suçlar; “seks ticareti, çocukların seks ticaretine konu edilmesi, zorla çalıştırma, bağlı çalışma ve borç köleliği, ev köleliği, zorla çocuk işçi çalıştırma ve çocukların yasadışı olarak askere alınması ve kullanılması” şeklinde kendini göstermektedir.¹³

İTR'nın Metodolojisi

İnsan Ticareti Raporlarının hazırlanmasında takip edilen metodoloji üç temel adım üzerinde ilerleyerek ülkeleri ele almaktadır. İlk olarak bu metodolojinin temelini oluşturan İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Yasası, ülkelerin uyması gereken minimum standartları ortaya koymaktadır. Metodolojinin ikinci adımı, ülkelerin minimum standartlara olan uyumunu uluslararası bir kod şeklinde “3P” paradigmasıyla açıklamaktır. Bu paradigmada ilk “p” harfi yargılama, ikinci “p” harfi koruma ve üçüncü “p” harfi de önleme anlamına gelen İngilizce “prosecution, protection ve prevention” kelimelerinin ilk harfleriyle kodlanmıştır. Üçüncü ve son adım, ülkelerin minimum standartlara ne kadar uyum sağladığına dair bir sınıflandırmaya tabi tutulmasıyla oluşur.

Değiştirilmiş şekliyle 2000 tarihli İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Yasası (TVPA), insan ticaretinin mağdurları için menşe, transit veya varış ülkesi hükümetleri için geçerli olan insan ticaretinin ortadan kaldırılmasına yönelik asgari standartlar şu şekilde sıralamıştır:

(1) *Ülke hükümeti ağır insan ticareti biçimlerini yasaklamalı ve bu tür insan ticareti eylemlerini cezalandırmalıdır.*

(2) *Cebir, hile, zorlama içeren ya da seks ticareti mağdurunun anlamlı bir rıza gösterme yeteneğinden yoksun bir çocuk olduğu herhangi bir seks ticareti eyleminin ya da tecavüz veya kaçırma içeren ya da ölüme neden olan ticaretin bilerek işlenmesi halinde, ülke hükümeti zorla cinsel saldırı gibi ağır suçlarla orantılı cezalar öngörmelidir.*

(3) *Ağır bir insan ticareti fiilinin bilerek işlenmesi halinde, ülke hükümeti caydırıcı olacak ve suçun iğrenç niteliğini yeterince yansıtacak cezalar öngörmelidir.*

¹¹ H. Arokkiaraj-S. Irudaya Rajan, “Trafficking to Gulf Countries: The Lived Experiences of Indian Female Domestic Workers”, *Asian Women*, C. 37, S. 1, 2021, s. 119-141; Alexis Aronowitz, “Trafficking in Human Beings: An International Perspective”, içinde *Global Organized Crime: Trends and Developments*, ed. Dina Siegel-Henk van de Bunt-Damián Zaitch, Kluwer Academic Publishers, Hollanda 2003, s. 85-95; Conny Rijken, “A Human Rights Based Approach to Trafficking in Human Beings”, *Security and Human Rights*, C. 20, S. 3, 2009, s. 212-222.

¹² Kevin Bales-Zoe Trodd, *Addressing Contemporary Forms of Slavery in EU External Policy*, ed. European Parliament, Directorate General for External Policies of the Union, EU Publications Office, 2013, s. 7-8, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2613931c-fcec-4b1a-9a94-b874db374039/language-en>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

¹³ Bales, *Understanding Global Slavery: ...*, 2005; Stefan Gold-Alexander Trautrim-Zoe Trodd, “Modern Slavery Challenges to Supply Chain Management”, *Supply Chain Management: An International Journal*, C. 20, S. 5, 2015, s. 485-494; Janne Mende, “The Concept of Modern Slavery: Definition, Critique, and the Human Rights Frame”, *Human Rights Review*, C. 20, S. 2, 2019, s. 229-248; “What is Modern Slavery?”, U.S. Department of States, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/what/index.htm>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

(4) Ülke hükümeti, ağır insan ticareti biçimlerini ortadan kaldırmak için ciddi ve sürekli çaba göstermelidir.¹⁴

Belirlenmiş olunan bu standartlar ölçüsünde ülkeler “3P” paradigmasının öğeleri kullanılarak değerlendirilmektedir. Buradaki her adım birbirine bağlı şekilde ilerlemektedir. Soruşturma ve kovuşturma adımları, caydırıcı bir rol oynayarak insan ticareti suçunun doğmasını önler. Benzer şekilde koruma adımı mağdurları güçlendirerek hem topluma yeniden entegre olmalarını sağlar hem de ikincil travmaların önüne geçmeyi hedefler. Yargılama sürecine dahil olan mağdurlar, insan tacirlerinin yargılanmasında etkin bir rol oynayarak suçun tekrarının önüne geçer ve potansiyel yeni mağdurların oluşmasını önler.¹⁵

Minimum standartlar ve “3P” paradigması ele alınarak Birleşik Devletler tarafından ülkeler sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmanın da temeli Palermo Protokolü'nün asgari standartlarına uyum ve bu standartlara ulaşmak için gösterilen çaba temel alınarak yapılır. Üç ana kategoride değerlendirilen ülkeler, hazırlanan yıllık raporlarda sınıflandırmaları ve ülke adları beraber gösterilecek şekilde incelenmektedir. Bu sınıflandırma kriterleri şu şekilde gösterilmektedir:

Tier 1 Ülkeler: İnsan ticaretinin ortadan kaldırılması için İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Yasası'nın (TVPA) asgari standartlarına tam olarak uyan ülkeler. Bu ülkeler, insan ticaretini engellemek, failleri yargılamak ve mağdurları korumak için gerekli yasal ve idari çerçevelere sahip olmanın yanı sıra, bunları etkin bir şekilde uygulamaktadırlar.

Tier 2 Ülkeler: TVPA'nın asgari standartlarına tam olarak uymayan ancak önemli çabalar sarf eden ülkeler. Bu kategorideki ülkeler, önceki yıla göre iyileşme göstermiş olabilir veya belirlenen eksiklikleri gidermek için ciddi adımlar atmaya kararlı olabilirler.

Tier 2 İzleme Listesi: asgari standartlara tam olarak uymayan ve aşağıdaki üç kriterden en az birini karşılayan ülkelerdir:

- İnsan ticareti mağdurlarının sayısı önemli veya artmaktadır.
- Önceki yıla göre insan ticaretiyle mücadele çabalarında önemli bir düşüş olmuştur.
- Gelecekte asgari standartlara ulaşma konusunda belirgin bir başarısızlık riski bulunmaktadır.

Tier 3 Ülkeler: Asgari standartlara tam olarak uymayan ve bunun için önemli çaba sarfetmeyen ülkeler. Bu kategorideki ülkeler, genellikle insan ticaretiyle mücadelede ciddi eksiklikleri olan ve yeterli önlemleri almayan ülkeler olarak kabul edilir. Tier 3'e düşen ülkelere ABD tarafından bazı yaptırımlar uygulanabilir, örneğin uluslararası yardım kısıtlamaları veya belirli değişim programlarından dışlanma.¹⁶

¹⁴ Public Law 106-386, Legislation H.R. 3244, Public Law 106-386 Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000, <https://www.govinfo.gov/app/details/PLAW-106publ386>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

¹⁵ Mariya Grozdanova, “Why Is It So Difficult to Fight Human Trafficking?”, *E-International Relations*, 31 Temmuz 2016, <https://www.e-ir.info/2016/07/31/why-is-it-so-difficult-to-fight-human-trafficking/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025; Zuraini Ab Hamid-Norjihan Ab Aziz-Noor Shuhadawati Mohamad Amin, “The Effectiveness of Trafficking in Persons Report in Combatting Human Trafficking”, *IJASOS- International E-journal of Advances in Social Sciences*, C. 3, S. 7, 2017, s. 293-299; “3Ps: Prosecution, Protection, and Prevention”, U.S. Department of States, <https://www.state.gov/3ps-prosecution-protection-and-prevention/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025; Michael Vargas, *An Evaluation of Law Enforcement Application of the Trafficking Victims Protection Act “3P” Strategy from 2003 to 2014*, Kansas 2016, <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/AD1020405.pdf>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

¹⁶ Bernat-Zhilina, “Trafficking in Humans: ...”, s. 452-462; Richard W. Frank, “Human Trafficking Indicators: A New Dataset”, *International Interactions*, C. 48, S. 1, 2022, s. 152-171; Raymond Saner-Lichia Yiu-Laurel Rush, “The Measuring and Monitoring of Human Trafficking”, *Public Administration and Policy*, C. 21, S. 2, 2018, s. 94-106.

Ortaya konmuş olunan minimum standartlar ve bu standartlara uyulup uyulmamasına bağlı olarak ülkelerin sınıflandırılması düzenli bir şekilde yıllık ülke değerlendirilmelerinin bir metodolojiye bağlanması açısından önemlidir. Fakat bu noktada, çeşitli eleştirilerde ortaya atılmaktadır. Öyle ki, en temel eleştiri bu raporların uluslararası bir örgüt tarafından değil de bir devlet tarafından hazırlanıyor olmasıdır.¹⁷ Bir diğer eleştiri de ilk eleştiriye bağlı olarak Birleşik Devletler kendine yakın gördüğü ülkelere veya “dost” olarak nitelendirdiği ülkelere karşı daha inisiyatifli bir sınıflandırma yapmaktadır.¹⁸ Diğer bir ifadeyle, ülke sınıflandırmaları Birleşik Devletler Dış İşleri’nin siyasi bakış açısıyla şekillenmektedir. Yapılan bir diğer eleştiri de “3p” paradigmasıyla ilgilidir. Literatürde bu paradigmanın unsurları arasındaki ilişkinin raporlar tarafından göz ardı edildiği vurgulanmaktadır ve hatta raporların standartlara uyum konusunu kapsamlı bir şekilde tanımlamaması, bu durumda raporların güvenilirliğini azalttığı konusu vurgulanmaktadır.¹⁹ Bu eleştirilere ek olarak, “3p” paradigması doğrultusunda hazırlanan raporlar sık sık vurgulasa bile paradigmaya eklenmesi gereken dördüncü “p (partnership)” ortaklık- çok uluslu veya çok taraflı operasyonların yürütülebilmesi- unsurunu daha görünür kılmalıdır.²⁰ Toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkan ve hem sürecin başlangıcı itibarıyla hem de süreç boyunca toplumların sosyolojik dinamiklerinin devreye girdiği insan ticareti sürecinde göz ardı edilen unsur da beşinci “p (perception) yani toplumsal algı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, toplumun bu suçla olan bakışının toplumsal değerler kullanılarak yönetilmesi ve önleyici ve koruyucu bir algı oluşturulması gerekmektedir.²¹

Çalışmanın Kısıtları ve Metodolojisi

Öncelikli olarak çalışma 2005 yılından itibaren yayınlanan raporlar özelinde bir değerlendirme ve analiz yapmaktadır. Bunun iki temel sebebi vardır; ilk sebep olarak Türkiye 2005 yılı itibarıyla ikinci basamak izleme listesinden çıkıp tam anlamıyla Tier ülke olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. İkinci sebep ise, 2000 yılında imzaya açılmış olunan Palermo Protokolü 30.01.2003 yılında 4800 sayılı kanun olarak yürürlüğe sokmuştur. Ayrıca, insan ticareti bağlamında baktığımızda Palermo Protokolünün hükümleri 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu’nda kendine yer bulmuştur. Bu hukuki değişimlerin getirdiklerini de görmek için 2005 yılı çalışma için başlangıç noktası olarak belirlenmiştir. Bahsi geçen raporların analizinin dahil etme kriterleri yukarıda belirtildiği gibiyken en temel sınırlılıkları ise daha sonra da belirtileceği üzere bu raporların haricinde sayısal veri kullanarak ve bir metodolojik zemin üzerine inşa edilmiş herhangi bir raporlama mekanizmasının olmamasıdır.

Çalışmanın ele aldığı raporların metodolojisinin temel kriterleri yukarıda verilmiştir. Buna ek olarak çalışmanın kullandığı veriler geniş bir veri toplama ve analiz sürecine dayanır. Bu süreç, ABD’nin küresel çaptaki diplomatik misyonları, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri (STK’lar), insan hakları grupları, akademik kaynaklar ve ev sahibi hükümetlerden elde edilen bilgileri içermektedir. Raporlama süreci için takip edilen adımlar ise veri toplama, kanunların ve uygulamaların değerlendirilmesi, mağdur tespiti ve koruma hizmetleri, savcılık ve kovuşturma verileri, önleme çabaları ve bağımsız doğrulama aşamalarını içermektedir. Raporların sunduğu verileri Türkiye kanalından doğrulayacak veya kontrol edebilecek bir kurum veya raporlama mekanizması olmaması çalışmanın en büyük kısıtıdır. 11 Nisan 2013 yılında

¹⁷ “The Trafficking in Persons Report: Who is the United States to Judge?”, <https://coha.org/the-trafficking-in-persons-report-who-is-the-united-states-to-judge/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025; Brendan Hyatt, “TIP-Ping the Scales: Bias in the Trafficking in Persons Report?”, <https://humantraffickingsearch.org/tip-ping-the-scales-bias-in-the-trafficking-in-persons-report/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

¹⁸ “The Trafficking in Persons Report: Who ...”; Jan Van Dijk-Fanny Klerx-Van Mierlo, “Quantitative Indices for Anti-Human Trafficking Policies: Based on Reports of the U.S. State Department and the Council of Europe”, *Crime, Law and Social Change*, C. 61, S. 2, 2014, s. 232.

¹⁹ “Human Trafficking: Better Data, Strategy, and Reporting Needed to Enhance U.S. Antitrafficking Efforts Abroad”, US GAO, 2006, s. 21-40, <https://www.gao.gov/products/gao-06-825>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025; Van Dijk-Klerx-Van Mierlo, “Quantitative Indices for Anti-Human ...”.

²⁰ Jennifer A. L. Sheldon-Sherman, “The Missing ‘P’: Prosecution, Prevention, Protection, and Partnership in the Trafficking Victims Protection Act”, *Penn State Law Review*, C. 117, S. 443, 2012, s. 443-501.

²¹ Furkan Yıldız, “Uluslararası İnsan Ticaretinin Çözümüne Dair Yeni Bir Model: ‘5P’ ve Türkiye”, *Uluslararası İlişkiler ve Yeni Dünya Düzeni VI. Uluslararası Mavi Karadeniz Kongresi Tam Metin Kitabı*, Ed. Meral Balcı-Arzu Al, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2018, s. 353-366.

28615 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Genel Müdürlük statüsünde kurulmuştur ve/fakat 2017 yılında insan ticareti ile ilgili ilk raporunu yayınlamıştır. Bu raporlama süreci de 2022 yılında yayınlanan raporla son bulmuştur. Bir diğer değişle ABD'nin diplomatik misyonları marifetiyle elde ettiği verilerin Türkiye tarafından doğrulanmasına veya yalanlanmasına yönelik bir mekanizma bulunmamaktadır.

Çalışmanın takip edeceği metodoloji ise, Türkiye'nin veya diğer çok uluslu örgütlerin yayınladıkları rapor hariç tutularak sadece Birleşik Devletlerin raporları incelenecektir. Bu durumun temel nedeni zaman içinde raporların tutarlılıklarını incelemek ve test etmektir. Raporların incelenmesi sırasında ele alınacak kriterler ise şu şekilde sayılabilir:

- Raporların yapmış olduğu tavsiyeler
- Raporların kovuşturma ve soruşturmaya yönelik değerlendirmeleri
- Raporların mağdurların korunmasına yönelik değerlendirmeleri
- Raporların suçun önlenmesine yönelik yapmış olduğu değerlendirmeler
- Yirmi yıllık raporlama periyodunda Türkiye'nin yaşadığı müspet veya menfi değişimlerin ortaya konması.

Bu süreç içerisinde Türkiye'nin yaşamış olduğu metodolojik değişiklikler, Türkiye'nin zayıf ve güçlü yönleri ve en önemlisi Türkiye bu raporlara göre daha iyi neler yapabilir konularının üzerinde durarak sonraki raporlama dönemleri için hem politika önerisi hem de suçun bir insan hakları ihlali olduğu gerçeği üzerinden bu ihlallerin nasıl kaldırılabilceği üzerinde durulmaktadır.

İnsan Ticareti Raporları ve Türkiye²²

2001 yılından günümüze düzenli olarak yayınlanan İTR bu tarihten itibaren Türkiye'yi değerlendirmeye başlamıştır. Bu değerlendirmelerin 2001 ve 2003 yılları arasında yapılanları Türkiye'yi Tier 3 olarak sınıflandırmıştır. 2004 yılında Tier 2 için izleme listesine alınan Türkiye 2005 yılında Tier 2 ülkeleri arasına girmiştir. 2003 yılında Türkiye'nin Palermo Protokolünü 4800 sayılı kanun ile iç hukukuna alması ülkenin Tier 3 olan sınıfının Tier 2'ye yükselmesinin sebebidir. Bu değişikliğin ardından çalışma, daha önce de söylendiği gibi Türkiye Tier 2 statüsünü aldıktan sonraki raporlarda olan değerlendirmeler ışığında ülkeyi inceleyecek ve değerlendirecektir. Bu değerlendirme sırasında İTR'nin takip ettiği metodoloji olan "3p" paradigmasına göre bir metodoloji benimsenecektir.

Yargılama

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle insan ticareti açısından hem hedef hem de transit ülke konumundadır. 2005-2024 yılları arasında yayınlanmış olan raporlar, Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadelede yargılama süreçlerine dair veriler sunmaktadır. Raporların metodolojisinde yasal çerçeve, yargılamadaki temel sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulduğu için yapılan analiz de bu doğrultuda ilerleyecektir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın 80. Maddesi insan ticareti suçunu cezalandırmak için kullanılan ana enstrümandır. Bu norm, cinsel sömürü ve zorla çalıştırma amaçlı insan ticaretini yasaklayarak 8-12 hapis cezası öngörmektedir. Raporlar, bu normun etrafında incelendiğinde sıklıkla mahkûmiyet oranlarının yetersizliği ve insan ticaretinin doğasında bulunan bazı istismar çeşitlerinin diğer daha düşük cezalı suçlar ile değerlendirilip cezanın düşürüldüğü konusunda eleştiride bulunmaktadır. Örnek verecek olduğumuzda TCK 80. Madde yerine, TCK 227. Madde olan "fuhşa aracılık etmek" şeklinde değerlendirilen bir insan ticareti vakasında insan ticaretini yapan kişi 8-12 arası bir ceza ile cezalandırılmalyken 2-4 yıl arası bir ceza ile karşı karşıya kalmaktadır. Düşük mahkûmiyet oranları ile ilgili olarak da

²² 2005-2024 yılları arasındaki tüm raporlara ilişkin kullanılan dosyalar kaynakça kısmında gösterilecektir.

mağdurların yurtdışına çıkmaları ve yeterli ifadenin olmaması nedeniyle kovuşturma ve yargılama süreçleri yeteri kadar detaylandırılmamaktadır.

Yıl	Soruşturma	Kovuşturma	Mahkûmiyet	Notlar
2005	142	142	5	Yetersiz cezalar
2010	430	280	26	TCK 80 uygulanmaya başladı
2015	238	188	37	Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile iş birliği artıyor
2020	269	214	30	COVID-19 nedeniyle düşüş
2023	291	174	55	%73 gibi yüksek bir beraat oranı

Tablo 1: 2005-2024 İTR Soruşturma ve Kovuşturma Verileri.

Bu veriler ışığında Raporlar yargılamadaki temel sorunları da vurgulamıştır. Özellikle soruşturma ve kovuşturma aşamalarında olayın hem şahidi hem de mağduru olan insanlarla yeteri kadar iş birliği sağlanamamaktadır. Yabancı mağdurların tanıklık yapamadan geri gönderilmeleri davaların düşmesine sebebiyet vermektedir. Buna ek olarak mağdurların insan tacirleri tarafından yeniden mağdur edilme korkuları ve yargı sistemine olan güvensizlikleri nedeniyle ifade vermekten kaçınmaları da söz konusudur. Raporlar bu durumun asıl sebebinin ise kolluk kuvvetlerinin ve yargı organlarının insan ticareti davalarında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasının altını çizmektedir. Bunun çözümü olarak da Raporlar sürekli bir şekilde, polis ve yargı mensuplarının insan ticaretinin tespitine, mağdurların süreçlere dahil edilmesine kısacası mağduriyetin başından dava sürecinin sonuna kadar bu suçu iyi tanımlarının sağlanmasına yönelik eğitimler almaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Raporların altını çizdiği çözüm önerilerine geldiğimizde ise, mağdurlara uzun süreli ikamet izni ve tanık koruma programı sağlanmasının tanıklıktan korkan veya geri gönderildiklerinde bir bilinmezliğin içine düşecek olan mağdurların dava süreçlerine müdahil olması sağlanmalıdır. Özellikle geri gönderilen mağdurlar nedeniyle takipsizlikle sonuçlanarak kapanan dava dosyalarının önüne geçmek için video ile tanıklığın hukuki ve teknolojik altyapısını oluşturmak gerekmektedir. Mağdurların dava süreçlerine müdahil edilmesi ile daha somut bir hukuki zeminde ilerleyebilecek olan davalar ile ilgili olarak uzmanlığı insan ticareti suçu olan özel yetkili mahkemeler kurulmalı ve bu suç ile ilgili olarak ilk andan itibaren sürece dahil olan kolluk kuvvetlerinden davayı gören hâkim ve savcılık makamını da içine alacak şekilde tüm görevli kişiler vaka tespiti, mağdura yaklaşım ve bu suça ilişkin özel bilgilerle donatılmalıdır. Tüm bu süreçlerin hem izlenebilmesi hem de bu süreçlere ilişkin hukuki bir tutarlılık için soruşturma, kovuşturma ve yargılama istatistikleri paylaşılmalı ve mağdurların tespitinden rehabilitasyonuna kadar olan her süreçte saha tecrübesi olan STK’lardan destek alınmalıdır.

Özet mahiyetinde, Türkiye, insan ticaretiyle mücadelede yasal altyapısını güçlendirmiş olsa bile yargılama süreçlerinde ciddi eksiklikleri hala barındırmaktadır. Bunlar, düşük mahkûmiyet oranları, mağdurların korunmasındaki zayıflıklar ve yargısal kapasite eksikliği şeklinde sıralanabilmektedir. Raporlar bu sorunların çözümü için mağdur odaklı politikalar, uzmanlaşmış yargı birimleri ve uluslararası iş birliği konularını kritik öneme sahip olarak görmektedir.

Koruma

Daha evvel de belirtildiği üzere Türkiye konumu itibarıyla hem konak hem transit ülke olarak insan ticareti sürecinde yer bulmaktadır. Bu durumun en temel neticelerinden biri de Türkiye’nin etrafında olan krizler, savaşlar, ekonomik buhranlar benzeri hayatın olağan akışını bozan olaylar nedeniyle insanların bulundukları konumlardan gitmek istemesidir. Bu gitme eylemi Türkiye’yi cazip hale getirmekte ve bu cazibeyi kullanan insan tacirleri için bir fırsat

sunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında, Türkiye'nin insan ticareti konusundaki adımları değerlendirilecek İTR'nin raporlama dönemlerinde değişen mağdur profilleri incelenecek ve 2005-2024 yılları arasındaki dönemde mağdurlar ile ilgili atılan adımlar ve sonuçları vurgulanacaktır. Bunun akabinde de İTR'nin mağdurlara dair çözüm önerilerinin altı çizilecektir.

Dönem	Ana Mağdur Grupları	Yeni Trendler
2005-2010	Moldova, Ukrayna, Rusya'dan seks işçiliği mağdurları	İç göç mağdurları artıyor
2011-2015	Özbekistan, Türkmenistan'dan zorla çalıştırma	Çocuk dilenciler raporlara giriyor
2016-2020	Suriyeli mülteciler (seks ticareti & çocuk işçiliği).	Sosyal medya üzerinden avlama başlıyor
2021-2024	Afgan, Pakistanlı göçmenler (inşaat & tarım işçiliği).	Cinsiyete bağlı suçlar artıyor

Tablo 2: 2005-2024 yılları arasında Türkiye de tespit edilen mağdur grupları

Raporlama dönemlerinde Tablo 2'de görüldüğü üzere mağdurların menşe ülke ve bölgelerinde önemli değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler daha önce de belirtildiği gibi kaynak ülkenin yaşadığı yapısal değişikliklerin neticesinde kişilerin daha iyiye ulaşma arzularının bir neticesi olarak ortaya çıkmaktadır. Raporlama dönemleri ile ilgili olarak temel sorunlar mağdur sayılarındaki büyük dalgalanmalar ve mağdur tespit mekanizmalarındaki eksiklikler olarak gösterilmiştir. Bunlara ek olarak raporlar mağdurlara sağlanan koruma hizmetleri hususlarının da altını sıkça çizmektedir. Bu noktada barınma ve destek hizmetleri yasal statü ve geri gönderme konuları sıkça vurgulanmıştır. Ankara, Kırıkkale ve İstanbul illerinde bulunan sığınma evleri kapasite bakımından yetersiz kalmaktadır. Toplam kapasitenin 90 civarında olması raporlarda sıkça yetersiz olarak işaret edilmiştir. Bunun yanında mağdurlara ücretsiz sağlık hizmeti sunulmakta fakat bu süreçte yeteri kadar tercüme hizmeti sağlanamadığı için bu hizmetler yeterli olamamaktadır. Bu hizmetlerin yanında mağdurlara 30 günlük geçici bir oturma izni verilmekte ve 6 aya kadar uzatılabilmektedir. 2023 yılında 41 mağdur bu haktan faydalanabilmiştir. Gönüllü geri gönderme sürecinde ise Türkiye Uluslararası Göç Örgütü ile iş birliği yaparak mağdurların güvenli bir şekilde ülkelerine dönmelerini sağlamaktadır. 2023 yılında 71 mağdur ülkelere güvenle gönderilmiştir.

Görüldüğü üzere Türkiye hem barınma hem hukuki statü hem de psiko-sosyal ve sağlık konularında mağdurlara yardım etme eğilimindedir. Fakat mağdur sayılarının yeteri kadar tespit edilememesi, sığınma evlerinin kapasite sorunları, yeteri kadar tercümanın istihdam edilememesi gibi sorunlar, raporların “koruma” ayağıyla ilgili yetersiz bir tablo çizmektedir. Buna ek olarak, raporların tamamı incelendiğinde, “yargılama” konusunda kendini gösteren mağdurların tanımlanması ile ilgili bir problem de “koruma” başlığında kendini göstermektedir. Kolluk kuvvetlerinin mağdurları “yasadışı göçmen” veya “fuhuş yapanlar” olarak tanımladığından aslında korunması gereken mağdurlar ceza almaktadır. Buna ek olarak zorla çalıştırılanlar göz ardı edilmektedir. Bununla beraber daha öncede sıkça vurgulandığı gibi saha tecrübesi olan STK'ların mağdurlara sahada destek olması sağlanmalıdır. Bu doğrultuda 2016 yılında STK'ların nezaretinde bulunan üç adet sığınma evinin kapanması raporlarda sorun olarak vurgulanmıştır. Adli süreçlerde de mağdurların hem tanıklık süreçlerinde hem de sonrasında yeteri kadar korunamaması mağdurların geri dönmelerine sebebiyet vermektedir. Bu noktada, ikincil travma ihtimalinin ortadan kaldırılması için psikolojik destek sağlanması, insan tacirlerinin mağdurları korkutmaya yönelik çabalarının önlenmesi hususları eksik kalmaktadır.

Toparladığımız zaman karşımıza hem yargılama hem de koruma süreçlerinin birbiriyle çok sıkı bir bağ içinde olduğu gerçeği çıkmaktadır. Mağdurların doğru tespiti ve mağdurlara sağlanacak insani haklar ve koşullar doğru ve yeterli miktarda sağlandığında yargılama süreçleri

de doğru bir şekilde ilerlemektedir. İTR'nin yaptığı eleştirileri özetleyecek olduğumuzda Türkiye'nin, insan ticareti mağdurlarını korumak için yasal bir çerçeve oluşturmuş olsa da mağdur tespiti, barınma kapasitesi ve adli süreçlerde ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Özellikle zorla çalıştırılan işçiler ve mülteciler koruma sisteminin dışında kalmaktadır. Bu sorunların çözümü için İTR'nin yaptığı öneriler -STK iş birliği, sığınak kapasitesinin artırılması ve uzaktan tanıklık sistemleri- Türkiye'nin insan ticaretine karşı minimum standartlara erişimini sağlayacaktır.

Önleme

İnsan ticareti ile ilgili atılması gereken adımlardan biri olan önleme konusu ile ilgili olarak İTR bu suçun işlenmesini engelleyici en kritik adım olarak adlandırmaktadır. Çalışmanın odaklandığı dönem olan 2005-2024 yılları arasında yayınlanan raporlar hem Türkiye'nin kaydettiği ilerlemeyi hem de içinde bulunduğu yapısal sorunları vurgulamaktadır. Çalışmanın bu kısmında Türkiye'nin bu suçu önleme kapasitesi, bu süreçte karşılaştığı sorunları ve bu sorunlarla ilgili İTR'nin sunduğu çözüm önerileri vurgulanacaktır. Raporların tamamı öncelikle bahsi geçen yirmi yıllık dönemdeki durumu göstermekte ve sonrasında sorunların ve çözümlerin altını çizmektedir. Metodolojik olarak bu raporların yapısını benimsediği için çalışma da aynı yöntemde ilerletecektir.

Önleme mekanizmalarının mevcut durumu ile ilgili olarak en dikkat çekici unsur yasal düzenlemelerdir. Burada Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesi insan ticaretini açıkça suç saymakta ve faille ağır cezalar öngörmektedir. Bir normatif önleme mekanizması bulunmasına rağmen çalışmanın önceki bölümlerinde altı çizildiği gibi bu hükmün uygulanmasında sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca bu hükmün uygulanmasının kurumsal düzeyde ve koordineli uygulanması bağlamında da aksaklıklar bulunmaktadır. Önleme konusunda hali hazırda uygulanan bir diğer unsur ise eğitim ve farkındalık çalışmalarıdır. Burada toplumsal ve kurumsal olarak bu suçu tanımaya ve bir farkındalık oluşturma hedefi gözetilmiştir. Bu bağlamda Jandarma Genel Komutanlığı 2005 yılında 9000 broşür dağıtmış ve bir sonraki yıl bu sayı 150000'e çıkarılmıştır. 2010 yılında havaalanı billboardlarında ve sınır kapılarında insan ticaretine dair bilgilendirici materyaller kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle kolluk kuvvetlerine yönelik eğitim çalışmalarına başlanmıştır. Bu eğitimlerden yararlanan kolluk güçleri personelinin sayısı 2004 yılında 680 iken bu sayı 2022 yılında 3000'e yükselmiştir. Ayrıca barış koruma misyonlarına gönderilmeden önce askeri personele de insan ticareti eğitimi verilmeye başlanmış ve bu eğitimler rutin eğitim kapsamına alınmıştır. Türkiye 2004 yılında insan ticareti için Uluslararası Göç Örgütü tarafından kurulan 157 numaralı sıcak hattın 2015 yılında kontrolü altına almıştır. 2005 yılında 52 insan ticareti mağdurunun kurtarılmasına vesile olan hat 2022 yılında 6 mağdurun tespitine 10 kovuşturma başlatılmasına yardımcı olmuştur. Normal şartlar altında farkındalığı yüksek bir toplumda mağdurların kurtarılmasına daha çok hizmet etmesi beklenen bir sıcak hattın kapasite yetersizliği ve operatörlerin farklı eğitim seviyelerinde olması nedeniyle yetersiz kalması da raporlarda sıklıkla vurgulanmaktadır. Mevcut durumla ilgili bu değerlendirmelerin ardından ise İTR özellikle kurumsal yapı ve koordinasyon üzerinde durmuştur. 2009 yılında hazırlanan Ulusal Eylem Planı 2024 yılında bile hala güncellenmemiştir. Raporlar bu durumun Türkiye'nin insan ticaretine karşı vermiş olduğu mücadelenin en büyük stratejik eksiği olduğunu vurgulamaktadır. 2011'de kurulan kurumlararası çalışma grubu, 2017'de oluşturulan üst düzey ulusal komite ve 2022'de faaliyete geçen 81 ildeki il koordinasyon kurulları, koordinasyon mekanizmalarının gelişimini göstermektedir. Fakat bu yapıların operasyonel etkinliği sınırlı kaldığını da raporlar tarafından devamlı olarak vurgulanmıştır.

Yapılan bu derleme çalışmasında, 2005-2024 yılları arasında önleme ile ilgili karşılaşılan sorunlar ise raporlarda sıklıkla vurgulanmaktadır. Özellikle, ciddi bir kamusal iş birliği gerektiren insan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığı arasındaki yetki karmaşası ve iletişim kopukluğu nedeniyle bütüncül bir strateji ortaya koyamamaktadır. Bu duruma ek olarak kurumların kayıtlarındaki tutarsızlık, ülkeye dair yapılması gereken risk analizinde ve çözüme dair politika geliştirilmesinde olumsuz etkiye sahiptir. Bir diğer sorun olarak ise raporlar, dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve resmi kurumlara olan güvensizliği, önleme mesajlarının hedef

kitleye ulaşmasını engelleyici olarak vurgulayarak Türkiye'nin hedef kitleye ulaşamamasının altını çizmektedir. Gerek cinsel sömürü gerek de işgücü istismarı bağlamında yeteri kadar talep azaltılamamıştır. Bu talebi azaltıcı faaliyetlerin yürütülmesinde de Türkiye yetersiz kalmaktadır. Bir diğer sorun ise kaynak ve kapasite yetersizliğidir. Bu durum etkin ve sürdürülebilir bir önleme stratejisinin kurulmasına engeldir. 2022 yılında Türkiye önleme faaliyetlerine 314 bin Türk lirası civarında bir bütçe ayırmıştır. Bu ayrılan bütçe de ihtiyacın çok altında kalmıştır. Uzman personel eksikliği ve mevcut personelin eğitim ihtiyaçları karşılanamaması ve yereldeki birimlerin teknik kapasiteleri sıklıkla altı çizilen kapasite eksikliklerindendir.

İnsan Ticareti Raporları mevcut durumu değerlendirerek eksiklikleri ortaya koymakla yetinmeyip çözüm önerileri de sunmaktadır. Bu noktada Türkiye içindeki kurumlararası koordinasyonun artırılması ve özellikle merkez ve taşra teşkilatları arasında koordinasyonun artırılması önerilmektedir. Potansiyel mağdurlara ulaşılabilmesi için hedef odaklı stratejiler belirlenmeli ve stratejiler içerisinde kişilerin kurumlara güvenmesi, dil ile ilgili problemlerin ortadan kaldırılması ve ayrıca dijital araçların kullanılmasının sağlanması vurgulanarak bir çözüm önerisi olarak sunulmuştur. Talep azaltımına yönelik iletişim kampanyalarının planlanması, özel sektörde işe alım süreçlerinin bir etiğe bağlanarak standardizasyonun sağlanması gibi konularda çözüm önerilerinin arasındadır. Raporlar sadece ülke içindeki iletişim ve koordinasyonu değil aynı zamanda da uluslararası iş birliğini de bir önleme mekanizması olarak görmektedir. Bu minvalde, raporlar özellikle Orta Asya ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ortak önleme programları geliştirilmesinin üzerinde durmaktadır. Sınır ötesi operasyonlarla insan ticareti ağları çökertilmeli ve bölgesel iş birliği mekanizmaları güçlendirilmesini ve uluslararası kuruluşlarla teknik iş birliği projeleri hayata geçirilmesini ve iyi uygulama örnekleri transfer edilmesi gerektiğini de Türkiye'nin insan ticaretini önlemeye yönelik adımları için önermektedir.

Kısaca bakıldığında Türkiye'nin insan ticareti suçlarını önleme kapasitesini geliştirmesi için çok yönlü ve sürdürülebilir bir strateji benimsemesi gerekmektedir. Bu stratejinin merkezinde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, hedef odaklı programların geliştirilmesi ve uluslararası iş birliğinin artırılması yer almalıdır.

Sonuç

Görüldüğü üzere Türkiye ile ilgili İnsan Ticareti raporları incelendiğinde karmaşık ve çok boyutlu bir tablo ortaya çıkmaktadır. Türkiye coğrafi konumunun getirdiği tüm dezavantajlara rağmen insan ticareti ile mücadele kapsamında önemli adımlar atmıştır. Bu atılan adımlara bakıldığında karşımıza bu süreçteki çabaları ve yetersizlikleri çıkmaktadır. Bu raporlar ışığında derlenen insan ticaretine dair atılan önemli adımların başında Türkiye'nin insan ticareti suçuna ilişkin normatif bir düzenleme yapmış olması ve suçu cezai bir yaptırıma bağlamış olması gelmektedir. Buna ek olarak 81 ilde koordinasyon merkezleri kurması, 157 sıcak hattı kurarak farkındalık kampanyaları yürütmesi bu suçun mağdurlarına ve potansiyel mağdurlarına göstermiş olduğu hassasiyeti göstermektedir. Buna ek olarak hem önleme hem koruma hem de soruşturma ve kovuşturma adımları için hayati öneme sahip personelin eğitimine göstermiş olduğu ilgi de Türkiye'nin bu suçla mücadelesini yürütmeye çalıştığını gösteren unsurlardır.

Raporlar ek olarak Türkiye'nin eksikliklerini de vurgulamıştır. 2009 yılı Ulusal Eylem Planı'nın güncellenmemesinin doğurduğu stratejik boşluk en temel eksiklik olarak vurgulanmaktadır. Bunu takip eden bir diğer eksiklik ise kurumlararası iletişim ve koordinasyon eksikliğidir. Bütçe yetersizliği, sivil toplumun insan ticareti ile mücadeleye yeteri kadar entegre edilmemesi de vurgulanan bir diğer eksikliktir. Zorla çalıştırma ve cinsel sömürü konularında ilgili talebin azaltılmasına dair yetersizlikleri ve dijital istismar yöntemlerine karşı adım atılmaması da raporlar tarafından sıkça vurgulanmıştır.

Tüm bu artılara ve eksilere ek olarak ise Türkiye insan ticareti ile mücadele de büyük bir potansiyele sahiptir. Coğrafi konumu ve demografik yapısı, önleme stratejileri geliştirmek için benzersiz bir laboratuvar ortamı sunmaktadır. Dijital dönüşüm kapasitesi ve genç nüfus yapısı, yenilikçi önleme teknolojileri geliştirmeye uygundur. Ayrıca, Avrupa-Asya arasındaki köprü konumu, uluslararası iş birliği için stratejik avantaj sağlamaktadır. Bu potansiyelin

oluşturulabilmesi için önleme, koruma ve kovuşturma üçgeninde bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

Çalışmanın içerisinde de bahsedildiği üzere, insan ticareti ile mücadele kapsamında ülkeler kendi dinamiklerini de kullanarak bir mücadele mekanizması geliştirmelidirler. Genel geçer mücadele ile ilgili var olan paradigma özellikle toplumsal gerçekliği ve algıyı da yönlendirecek bir unsurla yeniden kurgulanmalıdır. Var olan “3P” paradigmasında iş birliği önleme ve mücadele başlıklarının altından çıkartılarak başlı başına paradigmanın içinde bir yer edinmeli ve dördüncü unsur olarak hem ulusal hem de uluslararası ortaklıklar (*partnership*) ve iş birliklerinin önünü açmalıdır. Toplumun insan ticareti mağdurlarına yönelik taleplerini azaltmak için ise beşinci bir unsur olarak toplumun mağdurlara bakış açısını belirleyecek algı (perception) eklenmelidir. Bu beş yönlü paradigma ile hem uluslararası anlamda hem de Türkiye bağlamında insan ticareti ile mücadele farklı bir boyuta geçecektir.

Kaynakça

- “3Ps: Prosecution, Protection, and Prevention”, U.S. Department of States, <https://www.state.gov/3ps-prosecution-protection-and-prevention/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- “Forced Labour, Modern Slavery and Trafficking in Persons”, <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/forced-labour-modern-slavery-and-trafficking-persons>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- “Human Trafficking: Better Data, Strategy, and Reporting Needed to Enhance U.S. Antitrafficking Efforts Abroad”, US GAO, 2006, s. 21-40, <https://www.gao.gov/products/gao-06-825>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025
- “Human Trafficking”, Migration Data Portal, <https://www.migrationdataportal.org/themes/human-trafficking>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- “İnsan Ticareti İle Mücadele Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları”, <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- “The Trafficking in Persons Report: Who is the United States to Judge?”, <https://coha.org/the-trafficking-in-persons-report-who-is-the-united-states-to-judge/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025
- “What is Modern Slavery?”, U.S. Department of States, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/what/index.htm>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- AB HAMİD, Zuraini-AB AZİZ, Norjihan-MOHAMAD AMİN, Noor Shuhadawati, “The Effectiveness of Trafficking in Persons Report in Combatting Human Trafficking”, *IJASOS- International E-journal of Advances in Social Sciences*, C. 3, S. 7, 2017, s. 293-299
- Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners*, Viyana 2009, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP_module1_Ebook.pdf
- AROKKIARAJ, H.-RAJAN, S. Irudaya, “Trafficking to Gulf Countries: The Lived Experiences of Indian Female Domestic Workers”, *Asian Women*, C. 37, S. 1, 2021, s. 119-141
- ARONOWITZ, Alexis, “Trafficking in Human Beings: An International Perspective”, içinde *Global Organized Crime: Trends and Developments*, ed. Dina Siegel-Henk van de Bunt-Damián Zaitch, Kluwer Academic Publishers, Hollanda 2003, s. 85-95.
- BALES, Kevin –TRODD, Zoe, *Addressing Contemporary Forms of Slavery in EU External Policy*, ed. European Parliament, Directorate General for External Policies of the Union, EU Publications Office, 2013, s. 7-8, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/->

- [/publication/2613931c-fcec-4b1a-9a94-b874db374039/language-en](#), Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- BALES, Kevin, *Understanding Global Slavery: A Reader*, University of California Press, 2005
- BERNAT, Frances P.-ZHILINA, Tatyana, “Trafficking in Humans: The TIP Report”, *Sociology Compass*, C. 5, S. 6, 2011, s. 452-462.
- CENGİZ, Mahmut-DEMİR, Oguzhan Omer, “How Hoteliers Act in the Form of Organized Crime in Human Trafficking: A Case Study from Turkey”, *Social Sciences*, C. 11, S. 11, 2022, s. 1-20.
- DJAYOESMAN, Erwin Temasmico, “US-TIP Report: As a Political and Economic Instrument of the United States Government”, *Jurnal Multidisiplin Indonesia*, C. 4, S. 2, 2025, s. 165-176.
- FITZGIBBON, Kathleen, “Modern-Day Slavery? The Scope of Trafficking in Persons in Africa”, *African Security Review*, C. 12, S. 1, 2003, s. 81-89
- FRANK, Richard W., “Human Trafficking Indicators: A New Dataset”, *International Interactions*, C. 48, S. 1, 2022, s. 152-171.
- Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*, Cenevre 2022, <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- GOLD, Stefan-TRAUTRIMS, Alexander-TRODD, Zoe, “Modern Slavery Challenges to Supply Chain Management”, *Supply Chain Management: An International Journal*, C. 20, S. 5, 2015, s. 485-494.
- GROZDANOVA, Mariya, “Why Is It So Difficult to Fight Human Trafficking?”, *E-International Relations*, 31 Temmuz 2016, <https://www.e-ir.info/2016/07/31/why-is-it-so-difficult-to-fight-human-trafficking/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- HYATT, Brendan, “TIP-Ping the Scales: Bias in the Trafficking in Persons Report?”, <https://humantraffickingsearch.org/tip-ping-the-scales-bias-in-the-trafficking-in-persons-report/>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- MENDE, Janne, “The Concept of Modern Slavery: Definition, Critique, and the Human Rights Frame”, *Human Rights Review*, C. 20, S. 2, 2019, s. 229-248.
- Public Law 106-386, Legislation H.R. 3244, Public Law 106-386 Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000, <https://www.govinfo.gov/app/details/PLAW-106publ386>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.
- RIJKEN, Conny, “A Human Rights Based Approach to Trafficking in Human Beings”, *Security and Human Rights*, C. 20, S. 3, 2009, s. 212-222.
- SANER, Raymond-YIU, Lichia-RUSH, Laurel, “The Measuring and Monitoring of Human Trafficking”, *Public Administration and Policy*, C. 21, S. 2, 2018, s. 94-106.
- SCARPA, Silvia, *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery*, Oxford University Press, Oxford 2008.
- SHELDON-SHERMAN, Jennifer A. L., “The Missing ‘P’: Prosecution, Prevention, Protection, and Partnership in the Trafficking Victims Protection Act”, *Penn State Law Review*, C. 117, S. 443, 2012, s. 443-501.
- SIDUN, Nancy M., “Modern Day Slavery: The Hidden and Unspoken Horror for Girls and Women”, *Psychology of Women Quarterly*, C. 33, S. 4, 2009, s. 496-498.
- United States Department of State, “Turkey 2005”, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/47255.pdf>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.

- United States Department of State, “Turkey 2006”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2006/65990.htm>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2007”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2007/index.htm>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2008”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2008/index.htm>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2009”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2009/index.htm>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2010”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2010/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2011”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2011/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2012”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2012/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2013”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2014”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2014/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2015”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2015/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2016”, <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2016/258882.htm>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2017”, <https://www.state.gov/reports/2017-country-reports-on-human-rights-practices/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2018”, <https://www.state.gov/reports/2018-trafficking-in-persons-report/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2019”, <https://www.state.gov/reports/2019-trafficking-in-persons-report-2/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2020”, <https://www.state.gov/reports/2020-trafficking-in-persons-report/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2021”, <https://www.state.gov/reports/2021-trafficking-in-persons-report/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2022”, <https://2021-2025.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Turkey 2023”, <https://www.state.gov/reports/2023-trafficking-in-persons-report/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United States Department of State, “Türkiye 2024”, <https://www.state.gov/reports/2024-trafficking-in-persons-report/turkey/>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- VAN DIJK, Jan-KLERX-VAN MIERLO, Fanny, “Quantitative Indices for Anti-Human Trafficking Policies: Based on Reports of the U.S. State Department and the Council of Europe”, *Crime, Law and Social Change*, C. 61, S. 2, 2014, s. 229-250.
- VARGAS, Michael, *An Evaluation of Law Enforcement Application of the Trafficking Victims Protection Act “3P” Strategy from 2003 to 2014*, Kansas 2016, <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/AD1020405.pdf>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2025.

YILDIZ, Furkan, “Uluslararası İnsan Ticaretinin Çözümüne Dair Yeni Bir Model: ‘5P’ ve Türkiye”, *Uluslararası İlişkiler ve Yeni Dünya Düzeni VI. Uluslararası Mavi Karadeniz Kongresi Tam Metin Kitabı*, Ed. Meral Balcı-Arzu Al, Marmara Üniversitesi Yayınevi, 2018, s. 353-366.

Extended Abstract

This study aims to systematically examine Türkiye's efforts to combat human trafficking within the context of the annual Trafficking in Persons Reports (TIPR) published by the United States Department of State since 2001. The study focuses on assessments covering the period 2005-2024, following Türkiye's upgrade from Tier 3 to Tier 2 status in 2005, shaped around the ‘3P Paradigm’ (Prosecution, Protection, Prevention). The study details Türkiye's progress, ongoing challenges, and potential solutions in combating this global crime, given its geographical position as both a target and transit country.

Human trafficking is defined as a form of modern slavery, and this study is based on the internationally recognised definition of this crime as set out in the 2000 Palermo Protocol. The Protocol addresses the crime in terms of the elements of *actus reus* (acts such as recruitment, transportation, harbouring, etc.) and *mens rea* (intent to exploit), covering forms of exploitation such as sexual exploitation, forced labour, and organ trafficking.

The methodological basis of the study is the approach used in preparing the TIP Reports. This approach is based on assessing compliance with the ‘minimum standards’ set out in the Trafficking Victims Protection Act (TVPA) through the 3P Paradigm criteria and classifying countries into Tier 1, Tier 2, Tier 2 Watch List, and Tier 3. The study also addresses criticisms such as the possibility of this methodology being used as a political tool, the insufficient emphasis on the relationship between the ‘3P’ elements, and the lack of dimensions such as “partnership” and ‘social perception’.

Article 80 of the Turkish Penal Code (TCK) defines human trafficking as a crime punishable by 8-12 years' imprisonment and provides a strong legal framework. However, the TIP reports' data for the period 2005-2024 show that conviction rates remain low compared to the number of investigations and prosecutions. For example, in 2023, only 55 convictions were handed down for 291 investigations, resulting in a high acquittal rate of 73%. The main reasons for this situation include the fact that cases are assessed under offences such as ‘facilitating prostitution,’ which carry lighter penalties than Article 80 of the Turkish Penal Code, insufficient evidence due to victims' reluctance to testify or their departure abroad, and a lack of expertise among law enforcement and judicial officials regarding this specific type of crime. The reports propose solutions such as establishing specialised human trafficking courts, providing victims with long-term residence and witness protection programmes, and promoting remote testimony through video conferencing systems.

The profiles of victims encountered in Türkiye have changed over time. While victims of sex trafficking from Eastern European countries were predominant in the 2005-2010 period, Syrian refugees came to the fore after 2016, followed by Afghan and Pakistani migrants in the context of forced labour after 2021. Türkiye has established mechanisms for victims, such as shelters, temporary residence permits, health services, and safe return. However, the total capacity of shelters (approximately 90 people) falls far short of the need, there is a lack of interpreters, victims are not adequately identified and, most importantly, victims are sometimes labelled as ‘illegal migrants’ or ‘prostitutes’ by law enforcement agencies and subjected to criminal treatment, revealing serious gaps in the protection system. Access to protection mechanisms for forced labourers is even more limited. The TIP Reports recommend strengthening cooperation with non-governmental organisations (NGOs) and urgently increasing protection capacity.

Türkiye is carrying out prevention activities such as distributing awareness-raising brochures, running training programmes (training 3,000 law enforcement officers in 2022) and operating a 157 hotline. However, the fact that the National Action Plan prepared in 2009 has still

not been updated as of 2024 stands out as the biggest strategic shortcoming in the fight against trafficking. The confusion of authority and lack of coordination between the Ministries of Interior, Justice, Family and Social Services and the Directorate General of Migration Management is the biggest obstacle to a comprehensive prevention strategy. Furthermore, language and cultural barriers, difficulties in reaching the target audience, ineffective policies to reduce demand for sexual exploitation and forced labour, and the inadequate budget allocated to prevention activities (314,000 TL in 2022) are other significant problem areas. The reports recommend strengthening inter-agency coordination from the centre to the periphery, developing targeted communication campaigns using digital tools, and increasing regional cooperation with Central Asian and Eastern European countries.

The study reveals that Türkiye has taken significant steps in areas such as establishing a normative framework for combating human trafficking, setting up coordination centres, and training personnel. However, low conviction rates in prosecutions, insufficient capacity and effectiveness of protection mechanisms, and lack of coordination and resources in prevention strategies have been identified as key obstacles to reaching Tier 1 status.

Türkiye has great potential to combat this crime due to its geographical location, demographic structure and capacity for digital transformation. To realise this potential, a sustainable and comprehensive strategy that integrates prevention, protection and prosecution components, involves NGOs and international partners, and is based on an updated National Action Plan must be urgently implemented. This study aims to provide a comprehensive analysis of the data set provided by the US TIP reports to understand the current state of Türkiye's fight against human trafficking and to develop effective policies for the future.

Yazar Adı-Soyadı	Furkan YILDIZ
Author Name-Surname	Furkan YILDIZ
Yazar Katkı Oranı	Eşit
Author Contribution Percentage	Equal
Makale Adı	Türkiye ve İnsan Ticareti: İnsan Ticareti Raporları Bağlamında Bir İnceleme
Article Name	Türkiye and Human Trafficking: An Examination in the Context of Human Trafficking Reports
Geliş - Kabul Tarihi	9 Ekim 2025 - 1 Aralık 2025
Received-Accepted Date	9 October 2025 - 1 December 2025
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: Beş iç hakem (Editör, Yayın Kurulu, Alan Editörü, Türkçe ve İngilizce Dil Editörleri)
Reviewers	İçerik İnceleme: İki dış hakem Preview: Five internal reviewer (Editor, Editorial Board, Field Editor, Turkish and English Language Editors) Content Review: Two external reviewer.
Etik	Bu çalışmada etik ilkelere uyulmuştur.
Ethic	Ethical principles were followed in this study.
Benzerlik Taraması	Yapıldı - iThenticate
Plagiarism Checks	Done - iThenticate
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması yoktur.
Conflict of Interest	There is no conflict of interest.
Finansman	Herhangi maddi bir destek alınmamıştır.
Grant Support	No financial support was received.
Etik Beyan	
Ethical Statement	
Etik Kurul İzni	
Ethics Committee Approval	
Telif Hakkı	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler.
Copyright	Authors retain the copyright of their article.